Stadsgeneeskunde: ‘Planten en mensen die komen aanwaaien, mogen er zijn.’

Hij is ervan overtuigd dat de grootste effecten op onze volksgezondheid juist in het investeren in een gezonde leefomgeving van steden liggen. Dat is wat Rini Biemans, alias de Stadsdokter, met stadsgeneeskunde uitvoerbaar maakt in Rotterdam. “Ik wil niet beweren dat deze aanpak een oplossing voor alles is: het kan onderdeel zijn van een mensgerichte aanpak als het gaat om gezondheid, vanuit de gedachte dat we elkaar, en de natuur, keihard nodig hebben om gezond te blijven.”

AUTEUR & FOTO'S PATRICIA VAN DER PUT

Patricia droomt van groene steden en is eigenaar van Plant & Pluk. plantenpluk.nl

RINI IN EEN NOTENDOP

Rini werkte na zijn studies geneeskunde korte tijd als arts. Daarna vestigde hij zich als kunstenaar. In 2002 startte hij met Karin Keijzer adviesbureau Creatief Beheer (2002), voor wijkontwikkeling en beheer van buitenruimte. Voor meer informatie over Rini: dokterbiemans.nl

Kennismaking met Rini

Aangekomen bij Park 1943 is er even wat verwarring. Of ik een afspraak heb met Suzanne, want ik ben vast die mevrouw van de gemeente. Terwijl ik uitleg dat ik voor een interview met Rini kom, zie ik hem verderop in het park al staan: een lange man met hoedje, tussen het groen en de mensen; onmiskenbaar de Stadsdokter. Ondertussen ontmoet ik ook Suzanne. Rini huurt haar in om met medewerkers van de Gemeente Rotterdam te onderhandelen over het beheer en de financiën om met zijn vrijwilligers de groene tussenruimten van de flats in de buurt op te ruimen en een betere stadsnatuur te ontwikkelen. Rini: "Dat is iets wat ik niet moet doen en waar Suzanne heel goed in is."

Stadsgeneeskunde

Het idee is simpel: maak van het noodzakelijke dagelijkse onderhoud in een wijk een breed toegankelijk gezondheidstraject dat betaald wordt uit de algemene middelen die zijn gereserveerd voor deze taken. Het is een praktische weg richting een solidaire en gezonde buitenruimte: groen, gezond en gezellig. De grootste risicofactoren voor onze gezondheid zijn momenteel weinig bewegen, veel en slecht eten, stress en eenzaamheid. Dit kun je voor een groot deel oplossen via het gemeenschappelijke opruimen en tuinieren op wijkniveau. Rini: "We kunnen wel willen dat iedereen een baan krijgt, maar er zijn nu eenmaal mensen voor wie dat niet mogelijk is. Bij ons kan iedereen als vrijwilliger aan de slag. Er is een vergoeding van 2,50 euro per uur. Sociale inclusie in het groen."

Sturen met een doel

Wat helpt is de landelijke en stedelijke aandacht voor biodiversiteit. Die is er volop hier. Lopend door het park benoemt Rini wat we zien en wat hier is komen aanwaaien. Rini: "Het is een samenhang die vanzelf ontstaat en prachtige stadsnatuur oplevert. Het park ziet er elke maand anders uit. Alles beïnvloedt elkaar. Mijn doelstelling is zoveel mogelijk biodiversiteit. Dit kun je zelf niet ontwerpen, het is sturen met een doel." Dat bijsturen doet Rini bijvoorbeeld met zijn zogenoemde geitenmethode. Enthousiast demonstreert hij hoe het werkt door plukken gras vlot en stevig uit de grond te trekken: "Gewoon steeds wat wegplukken, zo ontstaat er vanzelf ruimte voor andere planten." Rini vervolgt: "Ik laat juist ook planten hun gang gaan die aan komen waaien. Zoals Stills al zong: *If you can't be with the one you love, love the one you're with*. Dat wat hier groeit, blijft. Van de planten uit het tuincentrum gaat de helft dood. Dan werk je niet mee met de natuur. De natuur zijn gang laten gaan kan er rommelig uitzien, maar ik vind lelijkheid de nieuwe schoonheid. We moeten af van het 'harmoniesyndroom' waarin alles netjes moet zijn. Laat de teugels vieren en zoek naar natuurlijke schoonheid. Ik zie in stadsnatuur graag romantiek à la Heidi en Bambi."

Natuur hoef je niet te manipuleren

Permacultuur ziet Rini nog te veel als het manipuleren van natuur: "Er wordt een functioneel ontwerp gemaakt gericht op het produceren van voedsel. Ik vind dat je natuur juist langzaam, met wat bijsturen, moet laten verwilderen. Juist dan heb je een gezond ecosysteem met inheemse begroeiing. In de permacultuur zeg je eigenlijk dat de natuur op zichzelf niet goed genoeg is. Het is juist de kunst om te kijken naar wat er ontstaat. We eren degenen die planten veredelen, geven zelfs de plant de naam van de kweker. Maar de magie zit niet in de mens, maar in de planten zelf. De natuur moet voorop staan. Het is keuzes maken, weghalen, snoeien of juist laten groeien. We denken dat alles ontworpen, geplant en onderhouden moet worden, terwijl een ecologisch systeem grotendeels zichzelf onderhoudt. Als je een groene, biodiverse stad wilt, moet je het beheer veranderen. Nu krijgt de Nederlandse natuur te weinig ruimte en wordt ze letterlijk weggeschoffeld ten gunste van de 'vaste' planten. Het is een grote misvatting dat stadsnatuur niet zonder tuinplanten en onkruidbestrijding kan bestaan."

Mensen als ecosysteem

Gezamenlijk tuinieren is het oude dorpsgevoel in een nieuw jasje: de gemeenschap en de menselijke interactie als basis voor ontwikkeling. Rini noemt het eco-sociaal en een belangrijk onderdeel daarvan is een positieve sfeer. Net als bij planten laat Rini ook bij vrijwilligers de dingen graag gewoon gebeuren: "Mijn managementmethode is eigenlijk achter de feiten aanlopen. Vrijwilligers komen ook aanwaaien. Mensen zijn wel het moeilijkste stuk bij stadsgeneeskunde. Je hebt sociale trucs nodig. Maar als je dat doorhebt, is het bloedsimpel. Een baasachtige relatie werkt niet. Je moet de vrijwilligers echt zien als collega's/vrienden. Eigenlijk gewoon normaal met elkaar omgaan. Je moet ook niet mensen willen redden. Dan is de relatie niet gelijkwaardig. De ene helft van Nederland coacht de andere helft. Dan creëer je afhankelijkheid, wat niet werkt. Wij behandelen de vrijwilligers als mensen, niet meer en niet minder. We oordelen niet. Ze voelen zich gezien en vertellen over hun problemen. Daar luister ik naar, maar ik los ze niet op. Ik zie dat mensen niet altijd eerlijk zijn. Ik wel. Ik hou van mijn vrijwilligers, maar over mijn lijk dat ik ze gelijk geef als ik vind dat ze geen gelijk hebben. Dat loopt wel eens uit op een conflict, maar ze voelen zich wel serieus genomen. Een mooi voorbeeld is een buurtbewoonster die eerst kwam klagen en nu zelf met veel plezier meewerkt. Eigenlijk is het werken in het groen heel simpel: mensen moeten zich hier prettig voelen."

Als ik na het interview weer op mijn fiets stap, kijk ik onderweg door Rini's bril naar elk stukje groen dat ik tegenkom en echoën zijn woorden na in mijn hoofd: "We moeten onze blik op de stadsnatuur 180 graden draaien, van inrichten en verzorgen naar een gezondheidsbuffer."